

Cuprins

REFLECȚII ASUPRA UNEI MONOGRAFII DE REFERINȚĂ ÎN DOMENIUL DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT	5
ÎNDEMN LA LECTURĂ DIN PARTEA AUTORILOR	9
CAPITOLUL I	
ROLUL ȘI IMPORTANȚA DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT ÎN EPOCA CONTEMPORANĂ.....	15
1. Dinamica societății internaționale contemporane și transformările asupra dreptului internațional privat.....	15
1.1. Impactul globalizării asupra dreptului internațional privat.....	15
1.2. Evoluția codificării dreptului internațional privat în România.....	18
2. Tendințele contemporane de uniformizare a dreptului internațional privat. Avantajele simplificării dreptului internațional privat.....	23
2.1. Preocupările contemporane de unificare a dreptului internațional privat.....	23
2.1.1. Rolul Conferinței de la Haga privind codificarea dreptului internațional privat	23
2.1.2. Rolul Consiliului Europei privind codificarea dreptului internațional privat	26
2.1.3. Preocupările ONU privind adoptarea unor reglementări de drept internațional privat.....	27
2.2. Simplificarea dreptului internațional privat în cadrul Uniunii Europene	27
2.2.1. Dispozițiile Tratatului de la Lisabona privind cooperarea judiciară în materie civilă	30
2.2.2. Dreptul derivat al Uniunii Europene privind cooperarea judiciară în materie civilă	31
3. Forța juridică a reglementărilor internaționale	35
3.1. Modalitățile de aplicare a normelor dreptului internațional public în ordinea juridică națională.....	35
3.1.1. Rolul dreptului internațional public în societatea contemporană.....	35

3.1.2. Dispozițiile constituționale privind dreptul internațional	36
3.1.3..Modalitățile de receptare a dreptului internațional public în ordinea juridică internă din România	37
3.2. Modalitatea de aplicare a reglementărilor Uniunii Europene în ordinea juridică națională.....	41
3.2.1. Principiul aplicabilității directe.....	42
3.2.2. Primordialitatea dreptului Uniunii Europene	44
4. Procesul civil internațional și trăsăturile sale caracteristice	46

CAPITOLUL II

COMPETENȚA ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT ROMÂN

REGULI SPECIALE CONFORM DREPTULUI UNIUNII EUROPENE.....	49
1. Aspecte generale privind conflictele jurisdicționale.....	49
2. Determinarea competenței jurisdicționale prin dispozițiile Codului de procedură civilă	52
2.1. Dispozițiile generale de determinare a instanței competente	52
2.1.1. Criterii de determinare a competenței jurisdicționale	52
2.1.2. Reglementări privind competența internă a instanței române.....	55
2.2. Dispoziții speciale de competență internațională a instanțelor române	56
2.2.1. Competența exclusivă a instanțelor române	56
2.2.2. Competența preferențială a instanțelor române (art. 1.081)	57
2.3. Imunitatea de jurisdicție.....	58
3. Determinarea competenței prin dreptul derivat ale Uniunii Europene în anumite domenii	59
3.1. Calificarea noțiunii de „instanță judecătorească”	59
3.2. Determinarea competenței în cazul hotărârilor pronunțate în materie civilă și comercială.....	64
3.2.1. Evoluția reglementării în materie	64
3.2.2. Dispoziții generale privind determinarea competenței (art. 4-7).....	67
2.2.3.Competențe speciale (art. 7-9)	69
3.2.4. Competența judiciară în materie de asigurări (art. 10-16)	71
3.2.6. Competența în materia contractelor individuale de muncă (art. 20-23)	73

3.2.7. Competența exclusivă (art. 24).....	74
3.2.8. Aspecte procedurale.....	75
3.3. Determinarea competenței în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești.....	78
3.3.1. Evoluția reglementărilor și relația dintre acestea.....	78
3.3.2. Domeniul de aplicare al Regulamentului (UE) 2019/1111 și definiții.....	81
3.3.3. Relația regulamentului cu alte instrumente juridice.....	82
3.3.4. Determinarea competenței în materie de divorț, separare de corp și anulare a căsătoriei.....	83
3.3.5. Determinarea competenței în materie de răspundere părintească.....	84
3.3.6. Aspecte procedurale privind determinarea competenței.....	89
3.4. Competență jurisdicțională în materia obligațiilor de întreținere.....	91
3.4.1. Evoluția reglementărilor în material obligațiilor de întreținere.....	91
3.4.2. Temei juridic. Structura și obiectul Regulamentului nr. 4/2009.....	92
3.4.3. Reguli privind determinarea competenței.....	94
3.4.4. Aspecte procedurale privind stabilirea competenței.....	97
3.5. Competența jurisdicțională în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor.....	99
3.5.1. Temei juridic. Domeniul de aplicare.....	99
3.5.2. Delimitări conceptuale.....	104
3.5.3. Norme de determinare a competenței instanței.....	105
3.5.4. Aspecte procedurale privind determinarea competenței.....	108
3.6. Competența jurisdicțională privind procedurile de insolvență.....	110
3.6.1. Evoluția reglementării.....	110
3.6.2. Domeniul de aplicare al Regulamentului 848/2015.....	110
3.6.3. Competența jurisdicțională.....	111

CAPITOLUL III

LEGEA APLICABILĂ ÎN PROCESELE CU ELEMENT DE EXTRANEITATE.....	115
1. Regula generală a aplicării legii forului.....	115
2. Excepții de la aplicarea legii forului.....	116
2.1. Calitatea procesuală.....	116

2.2. Calificarea pretenției	117
2.3. Legea aplicabilă capacității procesuale	118
2.4. Drepturile procesuale ale străinului.....	118
2.5. Regimul probelor	120

CAPITOLUL IV

EFECTELE HOTĂRÂRILOR PRONUNȚATE ÎN STATELE MEMBRE ALE

UNIUNII EUROPENE.....

1. Noțiuni introductive	123
1.1. Temei juridic	123
1.2. Calificarea unor noțiuni.....	125
2. Eficacitatea hotărârilor judecătorești străine conform regulilor generale cuprinse în Codul de procedură civilă.....	126
2.1. Recunoașterea hotărârilor	127
2.1.1. Noțiunea de recunoaștere.....	127
2.1.2. Recunoașterea de drept.....	127
2.1.3. Recunoașterea judecătorească	128
2.2. Executarea hotărârilor judecătorești străine	131
2.2.1. Noțiunea exequatur-ului	131
2.2.2. Condițiile obținerii exequatur-ului.....	132
2.2.3. Procedura exequatur-ului.....	133
3. Eficacitatea unor hotărâri judecătorești pronunțate în state membre ale Uniunii Europene în anumite domenii.....	134
3.1. Eficacitatea hotărârilor în materie civilă și comercială.....	134
3.1.1. Calificarea juridică a unor termeni	134
3.1.2. Dispoziții privind recunoașterea	135
3.1.3. Dispoziții privind executarea	136
3.2. Eficacitatea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești	139
3.2.1. Recunoașterea hotărârilor judecătorești.....	139
3.2.1. Executarea hotărârilor judecătorești.....	140
3.2.2. Refuzul recunoașterii și al executării	140
3.3.3. Recunoașterea și executarea anumitor hotărâri privilegiate	141
3.3. Eficacitatea hotărârilor judecătorești în materia obligației de întreținere.....	142
3.3.1. Domeniul de aplicare	143
3.3.2. Hotărâri pronunțate într-un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007	143

3.3.3. Hotărâri pronunțate într-un stat membru care nu are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007	145
3.4. Eficacitatea hotărârilor judecătorești în materia insolvenței	147
4. Regimul juridic aplicabil titlului executoriu european pentru creanțele necontestate.....	148
4.1. Contextul adoptării regulamentului.....	148
4.2. Obiectul și domeniul de aplicare a regulamentului.....	149
4.3. Condițiile creanței necontestate	149
4.4. Procedura de certificare a titlului executoriu european	151
4.4.1. Condițiile de certificare ale titlului executoriu european	151
4.4.2. Etapele procedurale ale certificării.....	152
4.5. Punerea în executare a titlului.....	154
4.5.1. Eliminarea procedurii de exequatur	154
4.5.2. Procedura de executare.....	155
5. Tranzacțiile judiciare și puterea doveditoare a hotărârilor judecătorești străine.....	157
5.1. Dispoziții generale cuprinse în Codul de procedură civilă.....	157
5.2. Dispoziții speciale cuprinse în instrumente juridice ale Uniunii Europene	158
5.2.1. Regulamentul 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială	158
5.2.2. Regulamentul nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere.....	158
5.2.3. Regulamentul (CE) 805/2004 din 21 aprilie 2004 privind crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate.....	158

CAPITOLUL V

COOPERAREA JUDICIARĂ ÎN MATERIE CIVILĂ ȘI COMERCIALĂ ÎN CADRUL UNIUNII EUROPENE.....	161
1. Rețeaua Judiciară europeană în materie civilă și comercială.....	161
2. Cooperarea între instanțele țărilor UE în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială.....	164

3. Transmiterea între statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare	166
4. Aspecte reglementate în Legea nr. 189/2003 privind asistența judiciară internațională în materie civilă și comercială	168
4.1. Obiectul și domeniul de aplicare a legii.....	168
4.2. Comunicare de acte judiciare și extrajudiciare în și din străinătate	169
4.3. Comisiile rogatorii internaționale	172
4.4. Informații asupra dreptului străin	176
4.5. Dispoziții privind asistența judiciară dintre România și statele membre ale Uniunii Europene.....	177
5. Cadrul juridic european privind asigurarea accesului la justiție în materie civilă și comercială	178

CAPITOLUL VI

ARBITRAJUL DE DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT	181
1. Noțiuni generale.....	181
1.1. Noțiune	181
1.2. Felurile arbitrajului.....	181
2. Procesul arbitral internațional	184
2.1. Calificarea și domeniul de aplicare.....	184
2.2. Obiectul arbitrajului – Arbitrabilitatea.....	184
2.3. Convenția arbitrală.....	185
2.4. Tribunalul arbitral.....	186
2.5. Aspecte procedurale	187
3. Efectele sentințelor arbitrale străine.....	189
3.1. Calificarea	189
3.2. Eficacitatea.....	190
3.3. Aspecte procedurale	191
3.4. Motivele de refuz al recunoașterii sau executării.....	192
4. Reglementarea medierii în Uniunea Europeană.....	193

CAPITOLUL VII

PROCEDURI JUDICIARE APLICABILE ÎN CADRUL CONSILIULUI EUROPEI.....	197
1. Cadrul juridic privind informarea asupra dreptului străin.....	197
1.1. Domeniul de aplicare a convenției	197
1.2. Autoritățile competente implicate în derularea procedurii.....	198
1.3. Conținutul cererii și răspunsului.....	200

2. Proceduri aplicabile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului.....	201
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....	209
LEGISLAȚIE RELEVANTĂ	
1. CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ (EXTRAS)	213
2. LEGISLAȚIE EUROPEANĂ COMENTATĂ ÎN CUPRINSUL LUCRĂRII	234

Capitolul I

Rolul și importanța dreptului internațional privat în epoca contemporană

- 1. Dinamica societății internaționale contemporane și transformările asupra dreptului internațional privat**
- 2. Tendințele contemporane de uniformizare a dreptului internațional privat. Avantajele simplificării dreptului internațional privat**
- 3. Forța juridică a reglementărilor internaționale**
- 4. Procesul civil internațional și trăsăturile sale caracteristice**

1. Dinamica societății internaționale contemporane și transformările asupra dreptului internațional privat

○ 1.1. Impactul globalizării asupra dreptului internațional privat

Globalizarea reprezintă un fenomen al realității actuale internaționale, prezentând tendințe de universalizare. Globalizarea a fost definită în mod diferit în literatura de specialitate, prin noțiuni mai mult sau mai puțin controversate, în raport de interesele structurilor internaționale implicate, principalele accepțiuni vizând următoarele forme de manifestare a acestui fenomen: expresia concentrării puterii economice și financiare; dominarea economică mondială de noi oligarhii; „Un colonialism modern”¹.

În literatura de specialitate s-a arătat că, uneori, fenomenul globalizării este identificat în mod simplist cu interdependențele pe care le cunoaște societatea omenească². Mondializarea capitalului a accelerat internaționalizarea investițiilor și a sistemului productiv, cu implicații directe sau indirecte asupra tuturor domeniilor.

Factorul predominant în evoluția globalizării îl reprezintă actuala revoluție în informatică și comunicații, concomitent și interdependent cu revoluția

¹ D. Mazilu, *Globalizarea, dreptul și relațiile internaționale*, publicat în volumul de studii juridice *Drept și relații internaționale – curs postuniversitar*, Ed. VIS Print, București, 2002, pp. 13 și urm.

² C. Vlad, *Spre o nouă ordine internațională sub zodia globalizării*, în *Revista română de drept umanitar* nr. 1 (44)/2003, p. 13.

tehnico-științifică. Globalizarea are în prezent un impact evident atât asupra relațiilor internaționale, cât și asupra reglementărilor regionale și mondiale actuale.

Globalizarea reprezintă un fenomen mondial cu implicații în toate domeniile, dobândind în prezent noi valențe definitorii, specifice intereselor structurilor internaționale care promovează acest fenomen¹. Astfel, s-a trecut de la utilizarea noțiunii de „internaționalism” (apreciată ca fiind promovată de structuri totalitare), la utilizarea noțiunii de „mondialism” (privită ca fiind promovată de structuri democratice). În literatura de specialitate s-a arătat că în pofida diferențelor vizând structurile care le promovează, se constată asemănări evidente între „internaționalism și mondialism”².

Impactul direct al fenomenului globalizării vizează, în primul rând, domeniul economic, însă nu se reduce la acest domeniu. Având în vedere că toate domeniile interferează atât la nivel național, cât și la nivel internațional, apreciez că, deși conflictele de legi în materie civilă nu reprezintă un scop în sine al globalizării nici măcar pe un plan secundar al acestui fenomen, totuși, modul de soluționare a conflictelor de legi în materie civilă este influențat de tendințele evoluției globalizării. Transformările constatate la nivel mondial pe plan economic au efecte, directe sau indirecte, asupra relațiilor internaționale în ansamblu.

Deși normele conflictuale prin care sunt soluționate conflictele de legi în materie civilă au un pronunțat caracter național, fiecare stat fiind interesat în mod direct de soluționarea acestor conflicte în mod specific, totuși, fiecare națiune se află în interdependență cu celelalte națiuni, fenomenul globalizării dirijând și influențând în mod indirect activitatea legislativă internă a statelor mici în special.

Privind lucrurile din această perspectivă, rezultă că, în prezent asistăm la o nouă tendință de soluționare a conflictelor de legi în materie civilă. Apreciez că această tendință constă în utilizarea normelor materiale uniforme în reglementarea raporturilor juridice cu element străin. În prezent constatăm existența unor preocupări tot mai susținute din partea organizațiilor internaționale de a oferi o reglementare comună, aplicabilă mai multor state, în

¹ În lucrarea anterior citată, prof. univ. dr. Constantin Vlad menționa că procesul de globalizare poartă pecetea modului de gândire și intereselor statelor dezvoltate, în realitate, promotorii principali ai globalizării fiind companiile transnaționale, cele două instituții financiare internaționale – Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială – Organizația Mondială a Comerțului, Grupul celor 7(8) țări puternic industrializate, în cadrul cărora SUA își întărește pozițiile și rolul. (*op. cit.*, p. 14).

² D. Mazilu, *op. cit.*, p. 34.

domenii specifice ale dreptului internațional privat. O astfel de preocupare are efecte practice pozitive atâta timp cât sunt respectate principiile dreptului internațional public, în primul rând principiul suveranității naționale a statelor.

Globalizarea generează modificări complexe în câmpul de aplicare a dreptului, deformând capacitatea sistemelor naționale de drept de a realiza un ansamblu normativ adecvat cerințelor specifice, naționale.

În acest sens, apreciez că reglementările comune adoptate pe calea convențiilor internaționale, au efect pozitiv în măsura în care fiecare stat implicat se poate pronunța cu privire la aplicarea pe teritoriul său a unor norme juridice cu caracter internațional.

Evoluția relațiilor internaționale și diversificarea formelor de cooperare dintre state a condus la modificarea conținutului unor ramuri de drept sau la cristalizarea unor ramuri noi de drept, care reunesc norme juridice ce corespund noilor realități istorico-sociale.

În acest context, apreciez că asistăm la o adaptare a dreptului internațional privat la noile realități contemporane, caracterizate prin accentuarea conexiunilor între structurile organizatorice internaționale, conturându-se un „Drept civil internațional”, care reunește ansamblul normelor juridice ce reglementează relațiile juridice cu element străin încheiate în domeniul extins al dreptului privat.

Atât la nivel național, cât și la nivel internațional, voința politică se exprimă în reglementările adoptate. În ceea ce privește reglementarea raporturilor juridice de drept civil în sens larg cu element de extraneitate, asistăm la modificări legislative substanțiale, atât la nivel național, cât și la nivel regional european.

La nivel național, Codul civil include în Cartea a VII-a reglementările de „Drept internațional privat”, preluând în mare parte dispozițiile anterioare ale Legii nr. 105/1992 privind raporturile juridice de drept internațional privat, adaptate reglementărilor adoptate în cadrul Uniunii Europene.

Includerea reglementărilor de drept internațional privat în cadrul Codului Civil conduce la o apropiere firească a conținutului dreptului internațional privat față de conținutul general al dreptului civil. De aici, putem să desprindem concluzia că în denumirea acestei ramuri de drept putem utiliza termenul de „drept civil”, adăugând termenul „internațional” pentru a marca caracterul specific al obiectului acestei ramuri de drept, conferit de elementul de extraneitate al raporturilor juridice respective.

La nivel internațional constatăm elaborarea unor reglementări comune pe calea convențiilor, în cadrul unor organizații internaționale, care să

faciliteze soluționarea conflictelor de legi în materia dreptului internațional privat, un exemplu concludent în acest sens fiind Uniunea Europeană.

În procesul de evoluție a dreptului, asistăm la o specializare a sistemului de drept, la o ierarhizare a dreptului în plan vertical. În acest sens, putem să facem distincție între dreptul instituțional privat general, dreptul procesual civil internațional, dreptul procesual civil european etc.

Volumul mare al reglementărilor adoptate la nivel internațional (în special la nivel european) în anumite domenii distincte ale dreptului privat ar putea conduce la specializarea unor subramuri specifice ale dreptului civil internațional, în funcție de domeniile de referință avute în vedere.

Tendința de uniformizare a reglementărilor adoptate în materia dreptului internațional privat creează impresia greșită a lipirii de conținut a acestei ramuri de drept la nivel național. În realitate, chiar dacă legiuitorul național optează pentru aplicarea unor norme juridice uniforme în anumite domenii ale dreptului privat, principiile generale de drept sunt elaborate în funcție de interesele specifice ale statelor naționale, pe baza suveranității naționale a acestora.

○ 1.2. *Evoluția codificării dreptului internațional privat în România*

Dreptul internațional privat român nu a beneficiat de o reglementare proprie decât prin adoptarea Legii nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor juridice de drept internațional privat¹.

Până la adoptarea Legii nr. 105/1992 raporturile juridice de drept internațional privat erau reglementate prin norme juridice cuprinse în acte normative cu valoare juridică diferită, pornind de la reglementările fundamentale cuprinse în Constituție, până la reglementări de detaliu, cuprinse fie în legi materiale, fie în hotărâri sau ordonanțe ale Guvernului.

¹ Publicată în M. Of. nr. 245/1 octombrie 1992. Prin intrarea în vigoare a Codului civil au fost abrogate art. 1-33 și art. 36-147 din Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat; Conform dispozițiilor art. 209 din Legea nr. 71/2011, dispozițiile art. 34 și 35 din Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat sunt aplicabile până la data începerii aplicării Regulamentului (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie de obligații de întreținere (publicat în JOUE L7/10.01.2009).

A. Reglementări aplicabile dreptului internațional privat înainte de 1992

Dintre reglementările care conțineau norme juridice aplicabile în domeniul dreptului internațional privat menționez:

– *Constituția României din 1965*¹, care cuprindea principiile fundamentale ale dreptului național român. Dintre reglementările Constituției, art. 8², 38³ și 43⁴ interesau dreptul internațional privat;

– *Codul civil* cuprindea norme de drept internațional privat în art. 2, art. 885, art. 1.773 și art. 1.789;

– *Codul de procedură civilă*, care cuprindea norme de drept internațional privat în art. 375;

– *Legea nr. 25/1969 privind condiția juridică a străinului*⁵;

– *Alte legi materiale* privind: cetățenia română, funcționarea societăților comerciale, activitatea de comerț exterior, relațiile consulare etc.

După 1990 a fost demarat un proces amplu de reorientare a reglementărilor interne, în vederea adaptării față de reglementările internaționale, în perspectiva aderării României la structuri internaționale ca Uniunea Europeană, Consiliul Europei, NATO⁶.

B. Reglementarea dreptului internațional privat român în perioada 1992-2009

*Constituția României din 1991*⁷ a deschis noi perspective reglementării raporturilor juridice cu element de extraneitate.

¹ Textul actului republicat în B. Of. nr. 65/29 octombrie 1986.

² Privind comerțul exterior, care este monopol de stat.

³ Privind dreptul de azil recunoscut străinilor.

⁴ Privind atribuțiile Marii Adunări Naționale (pct. 10 - Ratifică și denunță tratatele internaționale care implică modificarea legilor; pct. 21 - stabilește linia generală a politicii externe).

⁵ Text publicat în B. Of. nr. 146 din 17 decembrie 1969. Publicare aplicabilă de la 17 decembrie 1969 până la 17 mai 1972, fiind înlocuită prin republicarea (r1) din Buletinul Oficial nr. 57 din 18 mai 1972.

⁶ În acest context, au fost adoptate reglementări noi, cu incidență asupra dreptului internațional privat, ca de exemplu: Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale; Legea nr. 61/1990 privind vânzarea de locuințe construite din fondurile statului către populație; Decretul-lege nr. 122/1990 privind autorizarea și funcționarea în România a reprezentanților societăților comerciale și organizațiilor economiei străine; Legea nr. 15/1990 privind reorganizarea unităților comerciale de stat în regii autonome și societăți comerciale; Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului; Legea nr. 18/1991 privind fondul funciar; Legea nr. 21/1991 privind cetățenia română; Legea nr. 35/1991 privind regimul investițiilor străine; Legea nr. 58/1991 privind privatizarea societăților comerciale.

⁷ Textul actului publicat în M. Of. nr. 233/21 noiembrie 1991.

Dintre legile materiale interne adoptate după 1990, unele sunt izvoare specifice ale dreptului internațional privat, conținând norme conflictuale și materiale destinate reglementării raporturilor juridice de drept internațional privat, altele sunt izvoare nespecifice, care interesează alte ramuri de drept, dar conțin și norme de drept internațional privat.

Dintre legile materiale interne care reprezintă izvoare specifice ale dreptului internațional privat, menționăm – *Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat*, care a constituit principala sursă a normelor conflictuale din sistemul nostru de drept¹.

Adoptarea Legii nr. 105/1992 privind reglementarea raporturilor juridice de drept internațional privat a reprezentat o etapă deosebit de importantă în cadrul procesului evolutiv de codificare a dreptului internațional privat în România. Această lege conține un ansamblu de norme conflictuale prin care sunt reglementate principalele domenii ale dreptului privat cu element de extraneitate. Legea nr. 105/1992 reprezintă o reglementare modernă, adaptată politicii externe a României, politică axată pe dezvoltarea relațiilor internaționale atât la nivel statal, cât și la nivel personal.

Alte reglementări interne conțin norme juridice care interesează dreptul internațional privat, fără să fie izvoare specifice ale acestei ramuri de drept.

C. Coordonatele juridice actuale ale aplicării dreptului internațional privat

În prezent reglementările cu caracter general aplicabile dreptului internațional privat sunt cuprinse în următoarele acte normative:

a) *Constituția României din 2003*,² conține dispoziții esențiale aplicabile sistemului juridic din România, stabilind corelația dintre sistemul de drept românesc și sistemul de drept european și internațional prin numeroase reglementări:

– În baza art. 10 privind „Relațiile internaționale”, „*România întreține și dezvoltă relații pașnice cu toate statele și, în acest cadru, relații de bună vecinătate, întemeiate pe principiile și pe celelalte norme general admise ale dreptului internațional*”.

¹ La momentul adoptării ei, Legea nr. 105/1992 privind raporturile de drept internațional privat a fost apreciată ca fiind o reglementare actuală, adaptată realităților internaționale ale momentului. Faptul că această lege nu a suportat modificări substanțiale până la adoptarea noului Cod civil dovedește că reglementările sale au fost în concordanță cu tendințele juridice generale ale sistemului de drept național, fiind adaptate în același timp și tendințelor internaționale în materie.

² Publicată în M. Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003.

– Conform art. 11 privind – „Dreptul internațional și dreptul intern”, „statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte. Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern. În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției”.

– Conform art. 20 privind „Tratatele internaționale privind drepturile omului”, „dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.

– Art. 21 privind „Accesul liber la justiție” dispune că „orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime. Nicio lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept. Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil. Jurisdicțiile speciale administrative sunt facultative și gratuite”.

– Art. 148 alin. (2) privind „Integrarea în Uniunea Europeană” dispune următoarele: „Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare”.

b) - *Codul civil*¹, cuprinde în cartea a VII-a „Dispoziții de drept internațional privat

Dispozițiile Codului civil sunt completate cu reglementări cuprinse în celelalte izvoare de drept intern, precum și cu reglementări cuprinse în izvoare internaționale.

Dispozițiile Codului civil fac trimitere la anumite *reglementări internaționale sau ale Uniunii Europene, care se aplică cu prioritate în ordinea juridică națională*, după cum urmează:

¹ Codul civil a fost adoptat prin Legea nr. 287/2009, publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009. Modificată prin Legea nr. 71/2011 și rectificată în M. Of. nr. 427 din 17 iunie 2011 și nr. 489 din 8 iulie 2011. Republicată în temeiul art. 218 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009. Modificată prin Legea nr. 60/2012 privind aprobarea O.U.G. nr. 79/2011 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil. Lege nr. 60/2012, publicat în M. Of. nr. 255 din 17 aprilie 2012.

- art. 4 privind „Aplicarea prioritară a tratatelor internaționale privind drepturile omului”;
- art. 5 privind „Aplicarea prioritară a dreptului Uniunii Europene”;
- art. 2611 privind legea aplicabilă privind autoritatea părintească și protecția copiilor, care se stabilește potrivit Convenției de la Haga din 1996;
- art. 2640 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, care se determină potrivit reglementărilor dreptului Uniunii Europene; În materiile care nu intră sub incidența acestor reglementări se vor aplica dispozițiile Codului civil privind actul juridic, dacă nu se prevede altfel prin convenții internaționale sau prin dispoziții speciale;
- art. 2641 privind legea aplicabilă obligațiilor extracontractuale, care se determină potrivit dreptului Uniunii Europene. În materiile care nu intră sub incidența acestor reglementări se aplică legea care cârmuiește fondul raportului juridic preexistent între părți, dacă nu se prevede altfel prin convenții internaționale sau prin dispoziții special.

Codul civil reunește într-un singur document ansamblul reglementărilor de drept substanțial aplicabile în domeniul dreptului privat cu/și fără element de extraneitate¹.

c) – *Codul de procedură civilă*², cuprinde în cartea a VII-a dispoziții privind „Procesul civil internațional”.

Dacă dispozițiile aplicabile raporturilor juridice de drept privat substanțial cu element de extraneitate sunt cuprinse în cartea a VII-a din Codul civil, cele aplicabile aspectelor de ordin procedural sunt cuprinse în cartea a VII-a din Codul de procedură civilă.

Deși reglementările actuale aplicabile în domeniul dreptului internațional privat sunt cuprinse în acte normative diferite, se păstrează în continuare autonomia acestei ramuri de drept, ca ramură distinctă în cadrul sistemului de drept național.

În ceea ce privește relația dintre dispozițiile naționale cuprinse în codul de procedură civilă și dispozițiile dreptului internațional public sau ale dreptului Uniunii Europene, actul normativ conține următoarele referiri:

- art. 3 privind „Aplicarea prioritară a tratatelor internaționale privind drepturile omului”;
- art. 4 privind „Aplicarea prioritară a dreptului comunitar”.

¹ Dispozițiile tranzitorii și de punere în aplicare a cărții a VII-a sunt cuprinse în art. 207-208 din Legea nr. 71/2011.

² Adoptat prin Legea nr. 134/2010 (M. Of. nr. 485 din 15 iulie 2010). Legea nr. 134/2012 privind Codul de procedură civilă a fost republicată în M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015. Modificat prin O.U.G. nr. 1/2016 (M. Of. nr. 85 din 4 februarie 2016).

Constatăm că atât Codul civil, cât și Codul de procedură civilă conțin reglementări similare cu privire la aplicarea prioritara a dreptului Uniunii Europene.

Aceste dispoziții corespund normelor constituționale prevăzute la art. 148 alin. (2), conform cărora, ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare.

Receptarea dreptului Uniunii Europene în domeniul dreptului privat tinde spre unificarea dreptului privat european, inițial printr-o asimilare a unor principii generale, urmând ca acest proces să conducă la adoptarea unui Cod civil European și la crearea unui drept privat european.

2. Tendințele contemporane de uniformizare a dreptului internațional privat. Avantajele simplificării dreptului internațional privat

○ 2.1. *Preocupările contemporane de unificare a dreptului internațional privat*

La nivel internațional se constată o tendință de unificare a dreptului internațional privat, prin elaborarea unor reglementări comune pe calea convențiilor, în cadrul unor organizații internaționale, care să faciliteze soluționarea conflictelor de legi în materia dreptului internațional privat.

Organizațiile internaționale în cadrul cărora au fost adoptate reglementări specifice dreptului internațional privat pot fi specializate în domeniu (ca de exemplu, Conferința de drept privat de la Haga), sau pot avea alte domenii de activitate, adoptând, printre altele și reglementări aplicabile în domeniul dreptului internațional privat. Astfel de reglementări au fost adoptate în cadrul O.N.U., Consiliului Europei, Uniunii Europene etc.

2.1.1. *Rolul Conferinței de la Haga privind codificarea dreptului internațional privat*

Conferința de la Haga privind dreptul internațional privat este o organizație interguvernamentală, constituită cu scopul de a acționa pentru unificarea progresivă a principiilor dreptului internațional privat.

Conferința de drept internațional privat de la Haga, care s-a reunit pentru prima dată în anul 1893, având preocupări privind elaborarea unor reglementări care să faciliteze derularea raporturilor juridice cu element de extraneitate.

În anul 1951, în cadrul celei de-a 7-a Sesiuni a fost adoptat Statutul Conferinței, intrat în vigoare la 15 iulie 1955, Conferința devenind organizație permanentă¹.

Statutul Conferinței de la Haga cuprinde dispoziții grupate în 15 articole, vizând: scopul Conferinței, calitatea de membru, organizarea și funcționarea, bugetul, intrarea în vigoare a reglementărilor.

a) - Scopul Conferinței, enunțat prin dispozițiile art. 1 din Statut constă în unificarea progresivă a dreptului internațional privat.

b) - Statele membre ale Conferinței sunt cele care au participat deja la una sau mai multe sesiuni ale conferinței și care acceptă statutul acesteia. De asemenea, pot deveni membre orice alte state a căror participare prezintă interes de natură juridică pentru lucrările conferinței. Admiterea de noi membrii se hotărăște de guvernele statelor participante, la propunerea unuia sau mai multora dintre ele, cu majoritatea voturilor exprimate într-un termen de 6 luni, socotit din ziua în care guvernele au fost sesizate cu această propunere. Admiterea devine definitivă prin faptul acceptării statutului de către statul interesat.

c) - Funcționarea Conferinței este asigurată de: - Comisia de stat olandeză; - Biroul permanent; - câte un organ național desemnat de guvernul fiecărui stat membru; - comisii speciale.

Comisia de stat olandeză a fost instituită prin Decretul Regal din 20 febr. 1987, în vederea promovării codificării dreptului internațional privat.

Comisia asigură funcționarea Conferinței prin intermediul unui birou permanent ale cărui activitățile conduce. Atribuțiile acestei comisii au fost stabilite prin dispozițiile art. 3 din Statut. Acestea sunt următoarele:

- examinează toate propunerile destinate a fi incluse pe ordinea de zi a conferinței;
- apreciază prioritatea ce urmează să se dea acestor propuneri;

¹ Statele semnatare ale Statutului Conferinței de drept internațional privat de la Haga au fost: Austria, Belgia, Danemarca, Elveția, Finlanda, Franța, R.F. Germania, Italia, Japonia, Luxemburg, Norvegia, Olanda, Portugalia, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Spania și Suedia. România a acceptat Statutul Conferinței de la Haga de drept internațional privat prin Legea nr. 25/1991. În 2019 organizația reunea 71 de state de pe toate continentele, plus Uniunea Europeană, care a aderat la Conferință în 2007. Din organizație fac parte toate statele Uniunii Europene.

- vizează, după consultarea membrilor conferinței, data și ordinea de zi a sesiunilor;

- se adresează Guvernului Olandei pentru convocarea membrilor.

Sesiunile ordinare ale conferinței au loc la interval de 4 ani. În caz de nevoie, Comisia de stat poate, cu avizul favorabil al membrilor, să solicite Guvernului Olandei să reunească conferința în sesiune extraordinară.

Biroul permanent are sediul la Haga. El este format dintr-un secretar general și doi secretari, de naționalități diferite, care sunt numiți de Guvernul Olandei, la recomandarea Comisiei de stat. Secretarul general și secretarii trebuie să aibă cunoștințe juridice și o experiență practică corespunzătoare. Numărul secretarilor poate fi mărit după consultarea membrilor conferinței.

Atribuțiile Biroului permanent, exercitate sub direcția Comisiei de stat, sunt următoarele:

- să pregătească și să organizeze sesiunile Conferinței de la Haga și reuniunile comisiilor speciale;

- să efectueze lucrările de secretariat ale sesiunilor și ale reuniunilor Conferinței;

- să exercite alte atribuții specifice activității de secretariat.

În vederea facilitării comunicărilor între membrii conferinței și Biroul permanent, guvernul fiecărui stat membru va desemna un organ național. Biroul permanent poate corespunde cu toate organele naționale astfel desemnate și cu organizațiile internaționale competente.

În intervalul dintre sesiuni, Comisia de stat poate institui comisii speciale, în vederea elaborării de proiecte de convenții sau a studierii tuturor programelor de drept internațional privat care intră în obiectivele conferinței.

d) - Bugetul Biroului permanent și al comisiilor speciale este supus, în fiecare an, aprobării reprezentanților diplomați ai membrilor de la Haga. Indemnizațiile de deplasare și de ședere a delegațiilor la comisiile speciale cad în sarcina guvernelor reprezentate. Cheltuielile rezultate din sesiunile ordinare ale conferinței sunt suportate de Guvernul Olandei. În cazul sesiunilor extraordinare, cheltuielile sunt repartizate între membrii reprezentați la sesiune.

e) - În cadrul sesiunilor Conferinței au fost adoptate convenții în numeroase domenii ale dreptului internațional privat, cum ar fi: protecția minorilor, adopția cu element străin, recunoașterea hotărârilor pronunțate în străinătate, procedura civilă, încheierea căsătoriei, regimul juridic al bunurilor soților, obținerea de probe în străinătate, vânzarea mobilă, forma actelor juridice, accesul la justiție, asistența judiciară internațională etc.

Dintre convențiile internaționale adoptate în cadrul acestei Conferințe în domeniul dreptului internațional privat, menționăm: